

POGAJANJA MED JAPONCI IN KITAJCI

Komisija Lige narodov ponovno predložila načrt glede rešitve mandžurskega vprašanja

Sangaj, 21. marca.—Komisija Lige narodov, ki je bila poslana na Daljni vzhod, da prouči situacijo, je včeraj spet sugestirala direktna pogajanja med Japonci in Kitajsko glede bodočega statusa Mandžurije.

Ta sugestija je bila prvič predložena prizadetima državam pred dvema mesecema v Ženevi, a je bila odklonjena po zastopniku Kitajske. Liga je smatrala, da bi bil to najenostavnejši način za rešitev potežkih, ki so nastale vsled japonske okupacije Mandžurije, toda Kitajska ni hotela o tem ničesar slišati. Vztrajala je, da pri pogajanjih med njo in Japonci sodelujejo tudi zastopniki velesil, ki imajo svoje interese v Mandžuriji.

Sedaj prevladuje mnenje, da je povratek Čang Hsueh-lianga, odstavljenelega guvernerja Mandžurije, in njegovih korumpiranih uradnikov nemogoč, akoprav bi Japonci v to privolili. Prav tako nemogoč je obstanek obstoječega režima, kateremu načeljuje Pu-ji, bivši kitajski cesar, ki je le orodje japonske militaristične klikke.

Edina solucija kočljivega vprašanja je razpust novega mandžurskega režima, čigar mesto naj bi prevzela polavtonomna vlada, kateri naj bi načelovala kitajska administracija, ki pa bi morala biti sprejemljiva za obe stranki, Kitajsko in Japonce.

Ako se bo ta načrt izjalovil, bodo morda japonske svetovalce vladi nadomestili ameriški in evropski svetovalci, ki bodo pogosto poročali Ženevi, ako se Japonci in Kitajska držita določb pogodb, ki se nanašajo na Mandžurijo. Komisija Lige narodov kakor tudi zastopniki Japonce in Kitajske so uverjeni, da je obstoječi režim nevdružljiv, kar dokazuje rebelno gibanje, ki dobi vedno večje priznanje. Jasno je, da bo morala Liga narodov nekaj narediti, da prepreči pretči kaos v Mandžuriji.

Cerkvene procesije v Španiji suspendirane

Avtoritete niso hotele vprašati vlado za dovoljenje. Bojazen pred novimi nemiri

Madrid, 21. marca.—Španske cerkvene avtoritete so raje suspendirale procesije, ki so običajne v tem tednu, kot pa da bi vprašale vlado za potrebno dovoljenje v smislu 27. točke nove španske ustave.

Mesto Sevilla je bilo z malimi presledki zadnja stoletja središčem, kamor so prihajali romarji z vseh strani Španije. Vršile so se velike cerkvene ceremonije in procesije, ki so pričele na cvetno nedeljo in končale na veliko sredo. Tega letos ne bo, ker se cerkvene oblasti boje, da bi s takimi proslavami izzvale protiklerikalne nemire.

Turčija in Perzija sprejeli angleščino za uradni jezik

London, 21. marca.—Vlada Turčije in Perzije sta adoptirali angleščino kot jezik v svojih ofisnih komunikacijah. Francoščina, ki je bila diplomatski jezik obojih vzhodu, bo nadomestila angleščina.

Argentina ima 11 milijonov prebivalcev

Buenos Aires, 21. marca.—Ob pričetku tega leta je imela Argentina 11,660,000 prebivalcev, pokazuje uradna statistika, ki je bila včeraj objavljena. Buenos Aires ima 2,195,000 prebivalcev.

Obsodbe v sovjetski Rusiji

Osem oseb, ki so bile obtožene sabotaže, obsojenih na smrt

Moskva.—Sabotaža, ki vzbuja čedalje večjo pozornost sovjetskih avtoritet, je prinesla smrtno obsodbo osim osebam, ki so bile spoznane krivim tega zločina na štirih sodiščih v različnih krajih države zadnjo soboto. Večje število drugih sabotažnikov je bilo obsojenih v zapor.

V Vorosilovsku je bil voditelj skupine 33 oseb, ki so bile obtožene, da so sistematično kradle zločina na štirih sodiščih v različnih par letih, obsojen na smrt, drugi pa so bili obsojeni v zapor od enega do deset let.

Sodišče v distriktu Sverdlovsk je obsodilo tri moške na smrt, ker so kradli živila iz vladnih skladišč. Nadaljnji trije so prejeli smrtno kazni na sodišču v Leningradu, ko so bili spoznani krivim sabotaže.

Železničarji nastopili proti Wollu

Kritizirajo ga, ker odobrava redukcijo na železnih

New York.—(FP)—Redukcija mezd na železnih za 10% bo zabeležena v ekonomski zgodovini kot najpomembnejši korak, meni Matt Woll v članku, v katerem naglašajo potrebo tega koraka. Kot je bilo že večkrat omenjeno, igra Woll dvojno vlogo; je obenem podpredsednik Ameriške delavske federacije in njen duhovni vodja in predsednik Narodne civilne federacije, katere naloga je, da paralizira unije.

V članku poje slavo svojemu prijatelju, ker so pristale na znižanje in preprečile "finančni bankrot železnice". Železničarska industrijska liga, organizacija "rank and filerjev", je izdala manifest, v katerem pobija Wollova izjavljanja in redukcijo plač. O zrahljani finančni strukturi železnice, kar se je zadnje mesece toliko poudarjalo v javnosti, ne more biti govora, ker so v zadnjih osmih letih delničarji prejeli v dividendah nad štiri milijarde dolarjev, pravi liga.

Wolla posebno kritizira radi njegove opozicije proti brezposelnostnem zavarovanju in blebetanju o visokih plačah. Liga zahteva to vladno zavarovanje, ki se naj financira iz davkov na bogatine in iz denarjem, ki sedaj gre za vojne priprave.

221,635 železničarjev odslovljenih 1931

Washington.—Lansko leto je bilo odslovljenih na železnih prvega razreda 221,635 delavcev, poroča zvezna komisija za meddržavno trgovino. Zadnjega decembra je bilo uposlenih na teh železnih še 1,133,923 delavcev, ali okrog osemsto tisoč manj kot tekom vojne.

Tudi dohodki od prometa so se zdatno znižali. 1931 so bili za \$1,092,000,000 nižji kot prejšnje leto, izdatki pa \$707,000,000. Čisti dohodki ali dobiček za delničarje je znašal \$141,161,000, kar je \$386,543,000 manj kot leta 1930. Davki so bili znižani železnicom za \$45,000,000, zbrani na posojila pa so narasle za \$9,000,000.

Poglobitev v te številke ne pokaže, da so lastniki delnic in bondov v škriplih, da je kriza oplazila tudi železnice. Temnejšo sliko pokazuje število nanašajoč se na brezposelne železničarje.

Proti odtoku denarja iz Jugoslavije

Belgrad, 21. marca.—Jugoslavija je sledila vzgladu Avstrije in naznanila, da morajo osebe, ki hočejo poslati priporočena pisma v inozemstvo, prinesiti lista odprto na pošto, da jih uradniki pregledajo, ako ne vsebujejo čekov in nakaznic, ki presežajo določeno vsoto, ki jo smejo poslati v inozemstvo.

PROTEKCIJA DELAVCEV V REPUBLIKI ČILE

Delodajalci se upirajo novi socialni zakonodaji. Nočno delo odpravljeno v vseh industrijah

Valparaiso, Čile, 21. marca.—Republika Čile je postala paradiz za delavce kot rezultat vladne odredbe, ki nalaga sodiščem strogo izvajanje zakona, ki se smatra za najbolj napredno socialno zakonodajo na svetu.

Ta zakon vključuje odškodnino za odpuščene delavce, brezposelnostno odpravo in zdravniško oskrbo, odpravo nočnega dela razen pri časopisih in posebno pomrtninsko zavarovanje. Skupni napor delodajalcev in inozemskih trgovskih zbornic, da omilijo nekatere klavzule drastičnega zakona, ki jim nalagajo velika bremena, so se izjalovili, obratno pa je vlada instruirala delavske inspektorje, naj pazijo, da delodajalci ne bodo kršili zakona.

Zakon dalje določa, da mora biti 85% delavcev pri vsakem podjetju domačinov. Nekatere inozemske kompanije in korporacije so se hotele izogniti tej določbi in so zaposlile dečke v svojih uradih. Vlada je potem ameniral zakon, ki se sedaj glasi, da morajo domačini prejeti 85% od vsote, ki jo vsako podjetje plača v mezdah.

Vsako podjetje mora poročati vladi o profiitih, ki znašajo več kot osem odstotkov, prevešek pa se mora razdeliti med delavce. Vsak delavec, ki je v službi več kot tri mesece pri enem podjetju, je upravičen do deleža.

Posebni vladni inspektorji bodo pregledovali knjige in druge dokumente v uradih industrijskih kršiteljev, da tako preprečijo kršitev zakona. Delodajalca, ki bi kršili tak zakon, čaka težka denarna in zaporna kazen.

Skušajo odpraviti odškodninski zakon

Phoenix, Ariz.—Protidelavski elementi so obnovili agitacijo za odpravo državnega odškodninskega zakona. Pričeli so krojiti peticije za pobiranje podpisov z namenom, da pride odločba zakona na splošno glasovanje prihodnje jesen.

Slično akcijo so bili zavzeli že pred par leti, ampak je radi delavske opozicije skrahirala. Večjega uspeha se nadejajo pri prihodnjih volitvah, ker bo glavno vprašanje pri večini volilcev, kdo bo prihodnji predsednik.

Bankirska diktatura v Chicagu

Delavstvo napoveduje boj bankirjem, ki hočejo ubiti njihove organizacije

Chicago.—(FP)—Čikaška delavska federacija je napovedala odprto vojno proti diktaturi bankirjev, ki jo izvajajo nad mestom in okrajem, šolskim sistemom in drugimi krajevnimi vladami.

Sprejela je dve resoluciji, v katerih poudarja, da so bankirji odgovorni za odpustitve mestnih in krajevnih nameštencev. To je del bankirske zarote, potom katere skušajo dobiti popolno kontrolo in se tako izogniti večjim davkom. Obtožujejo tudi čikaške dnevnike sodelovanja v zaroti, ker podpirajo program bankirjev in veletrgovcev.

"Ako bodo bankirji izvedli svoj program, je rečeno v eni resoluciji, "tedaj bodo razni vladni departamenti tako okrnjeni, da bo trpelo šolstvo in zdravje prebivalcev."

Patrick F. Sullivan, predsednik Čikaškega sveta stavbinskih unij, je izjavil, da se mora vse delavstvo upreti bankirski dominaciji, ki skuša razbiti delavske organizacije.

Oscar Nelson, podpredsednik federacije in mestni odbornik, je imenoval Silas Strawna, predsednika Ameriške trgovske zbornice, Sewell Averyja, predsednika U. S. Gypsum Co. in direktorja jeklarskega trusta, ter George Fairweatherja kot voditelje v zaroti. Avery usmerja mestno politiko, odkar je A. J. Cermak postal čikaški župan.

Silno ponarejanje denarja v Nemčiji

Stuttgart, Nemčija, 21. marca.—Policija je tu odkrila veliko organizacijo za ponarejanje nemškega denarja. Šest oseb je bilo aretiranih in čez poldruzi milijon mark ponarejenih bankovcev zaseženih. Tajna organizacija je doslej spravila v promet čez deset milijonov mark ponarejenega denarja.

Delavsko gibanje v Argentini

Buenos Aires, Argentina.—Argentinska delavska konfederacija naznanja, da je njeno članstvo naraslo na tristo tisoč. Sedaj je začela izdajati svoj list. Konfederacija je bila ustanovljena pred dvema letoma in je bila rezultat fusije dveh neodvisnih strokovnih unij. V tem času se ji je pridružio večje število drugih delavskih organizacij.

MIROVNI RAZGOVORI V ŠANGAJU NAPREDUJEJO

Japonska bo odpoklicala svoje čete iz zasedenega ozemlja

Sangaj, 21. marca.—Konferenca med Japonci in Kitajci, ki je v teku v uradu britskega konzulata, je bolj uspešna kot prej, če je, ki so bile sklicane glede končanja japonsko-kitajskega konflikta. Pri razpravah sodelujejo tudi zastopniki Velike Britanije, Amerike, Francije in Italije.

Pričakuje se, da bo v kratkem prišlo do dogovora med Japonci in Kitajsko. Prva je pristala, da umakne svoje čete v bližino mednarodne kolonije v Sangaju, ako bodo Kitajci ostali na svojih sedanjih pozicijah. Rečeno je bilo, da so zastopniki obeh strank obrnili na svoje vlade za nadaljnje instrukcije.

Komisija Lige narodov si bo te dni ogledala razdejanje, ki ga je povzročila vojna v Sangaju. Na inspekciji bodo člani komisije spremljali japonski in kitajski uradniki. Ko bo komisija končala s svojo preiskavo, bo sestavila poročilo in ga poslala v Ženevo.

Sen. Capper zagovarja starostno podporo

Washington.—Starostno zavarovanje je bolj priporočljivo za državo kot pa vzdrževanje občinskih ali državnih ubožnic, je rekel senator Capper iz Kansasa v govoru v radio, ko je zagovarjal predlogo za starostno zavarovanje v Distriktu Kolumbija.

Za vzdrževanje ubožnic Distrikta Kolumbije je zvezna vlada lani potrošila \$167,900. V nji je bilo 475 oseb in so stroški znašali \$333 na osebo. Predloga določa \$9 tedenske podpore, kar je par dolarjev več kot pa dajejo države, ki imajo to zakonodajo. Za zavarovanje bi vlada potrošila le malo več kot sedaj, ampak je sistem veliko bolj humanitaran kot pa življenje v ubožnicah, je menil Capper.

Rekordno število samomorov v francoskem letovlaku

Nice, 21. marca.—Največje število samomorov v zgodovini tega resorta je bilo izvršenih v soboto in nedeljo. Devet oseb si je končalo življenje v dveh dneh. Od teh jih je pet skočilo v vodo, tri so se obesile, ena pa si je končala življenje s plinom.

Izgredi v rudarski stavki

Več oseb ranjenih. Governer zagrozil z izjemnim stanjem

Athens, O., 21. marca.—Situacija na premogovnem polju v dolini Hocking, kjer je zastavkalo krog sedem tisoč rudarjev, postaja čedalje bolj napeta. Včeraj jutraj je prišlo do bitke med piketi ter kompanijskimi policaji in uradniki. Piketi so jih napadli s kamenjem in šest oseb je bilo ranjenih.

Izgredi so sledili naznanilo uradnikov New York Coal Co., da bodo obnovili obrat v premogovnikih Lick Run in Milfield No. 6. V soboto se je krog 150 stavkarjev zbralo pred vhodom slednjega premogovnika, kjer so z dinamitom razstrelili most in tako zaprli vhod.

Stavkarji so prerezali vse glavne telefonske žice na premogovnem polju, kjer je v teku stavka še od 1. februarja. Rudarji so se uprli mesnim redukcijam, ki so jih odredili operatorji.

Governer White je sinoči poslal stavkarjem ultimatum, v katerem pravi, da bo poslal miličnike v stavkovno okrožje in razglasil izjemno stanje, ako ne bodo nasilja takoj ponehala.

Sovjetska kontrola nad turizmi

Vlada ustanovila nov naseljski departament

Moskva, 21. marca.—Sovjetska vlada je včeraj naznanila ustanovitev novega naseljskega biroja, ki bo nadziral prihod in odhod vseh tujcev, ki bodo prišli v Rusijo tekom izvajanja novega potisnega načrta, ki se zaključil 1. 1937.

Ta odlok je sledil naznanilu, da vlada ne bo več izdajala turističnih vizumov osebam, ki prihajajo v Rusijo iz radovednosti ali pa iskat dela.

A. M. Tajkon, delavski komisar, je včeraj naznanil, da bo skupini Amerikanov, ki šteje krog sto oseb in katera je nedavno dospela v Sovjetsko unijo s turističnimi vizumi, vlada pomagala pri iskanju dela in jim dovolila, da lahko ostanejo v Rusiji. Ti so iscrpali sredstva in sedaj mora skrbeti zanje Intourist, oficijelna turistična organizacija. Tajkon je pristavil, da bo v bodoče ta organizacija prodajala osebam, ki pridejo v Rusijo iskat dela, le povratne vozne listke.

Bankir dobil tri leta radi ponarbo

Holly Springs, Mass.—Bankir John A. Smallwood je bil obsojen na tri leta zopora, ker je poneveril \$128,000 iz svoje banke. Kazen se lahko smatra, da znaša njegova letna vrednost v obeh sodnih \$43,000. Ako bi bil poneveril to vsoto navaden zemljan, bi ga sodnik zaslišal za dolga leta.

Senatni odsek se premislil

Washington.—Radi poplave s protesti proti nameravanim redukcijam vladne podpore zamorski univerzi Howard je sen. apropiacijski odsek vzpostavil postavko v budžetu za zgraditev novega ogrevalnega sistema, ki bo proizvedel tudi elektriko za univerzo. Boj za ponovno vključenje postavke je vodil senator Costigan iz Colorada.

Zmaga čevljarjskih delavcev

Lynn, Mass.—Tri nadaljnje čevljarjske tovarne v tem mestu, Gray, Federal in Madewell Shoe Co., so podpisale pogodbo s stavkojočimi delavci. Dve drugi kompaniji sta naznanili kapitulacijo že prejšnji teden.

Dekleta se prodajajo v belo sužnost

Boston, Mass.—Na seji mestnega sveta je prišlo do senzacije, ko je koncilman Green izjavil, da se radi brezposelnosti prodajajo ameriška dekleta neki fakirski gledališki družbi, ki jih

REVOLTA PROTI DAVČNI PREDLOGI NARAŠČA

Kongres se upira Garner-Hooverjevemu načrtu za obdavčenje konzuma

Washington.—(FP)—"Nestranskarstva" davčna predloga ima v kongresni sobnici bolj trnjevo pot kot so predvidevali njegovi sponzorji. Iz debate in naraščajoče opozicije je razvidno, da ne bo sprejeta v predloženi formi. Tudi obstaja možnost, da bo kongres opustil davek na konzum in iskal sredstev za kritje deficita iz drugih virov.

Kot nadomestilo za ta davek je LaGuardia zagovarjal obdavčenje luksusa, čekov, hipotek bančnih varnostnih shramb in zvišanje davkov na bogatine.

Ramsayer iz Iowe je rekel, da je država "komaj pobrakala" po virih, iz katerih lahko dobi dohodke. Predlagal je zvišanje davkov na dedščino, kar naj bi prineslo 600 milijonov dolarjev. Zvezna in državne vlade sedaj prejmejo letno v teh davkih le dva odstotka od devetih milijard premoženja, ki letno preide v roke dedičem. Zvezna vlada sedaj dobi letno iz tega vira le 40 milijonov, 120 milijonov pa izročil državam.

Sličnega mnenja je bil tudi kongresnik Swing iz Los Angelesa, ki je zagovarjal zvišanje davkov na velike dohodke. L. 1930 je prijavilo 5,800 oseb letnih dohodkov nad stotisoč dolarjev vsaka; od teh jih je bilo osem, ki so prijavili nad pet milijonov. Teh 5,800 bogatinov je imele v omenjenem letu nad poldrugo milijardo dohodkov. On je vtrajal, naj kongres uvede davčno lestvico na velike dohodke, ki je bila v veljavi tekom vojne.

Ketchum iz Michigana pa je argumentiral, ako kongres upeje davek na konzum, bo privilegirani razred gledal, da ta davek postane stalni davek na dohodek in dedščino se pa odpravi. Citiral je statistiko zakladniškega departamenta in dokazal korist, ki bi jih od tega imeli multimilijonarji. DuPont iz Delaware bi si na primer prihranil letno 25 milijonov na davkih, katere bi moralo prispevati pa ljudstvo.

Uperno gibanje v Braziliji

Dve državi se hočeta odcepiti. Bivši ministri na čelu revolte

Montevideo, Urugvaj, 21. marca.—Odcepitev dveh držav, Rio Grande do Sul in Sao Paulo, od Brazilije je gotova stvar, ako se situacija v kratkem ne izpremeni, se glase poročila, ki so dospela semkaj. Neko poročilo javlja, da so bili diplomatični odnosi med brazilsko vlado in omenjenima državama včeraj prekinitveni.

Rebelni ministri iz južnega dela Brazilije, ki so nedavno resignirali iz kabineta, kateremu načeluje predsednik Getulio Vargas, vodijo gibanje za odcepitev. Naslovili so ultimatum, v katerem zahtevajo, da Vargas vzpostavi ustavno vlado.

Vargasov kabinet se je včeraj sešel na izredni konferenci, toda pedvzel ni nikake akcije proti insurgentom. Neko poročilo se glasi, da so izbruhili resni izgredi v Santa Anni in nekaterih drugih mestih države Rio Grande do Sul.

Rio de Janeiro, Brazilija, 21. marca.—Vlada predsednika Vargasa je naznanila, da bo skušala poravnati politične diference z voditelji uporne gibanja na jugu, da tako prepreči odcepitev. Neka druga vest se glasi, da bo predsednik Vargas, ki se je s silo povzpel na krmilo vlade pred dvema letoma, podal resignacijo. pošilja v belo sužnost v Južno in Centralno Ameriko.

Zajezili je Ženevo...

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNA SLOVENSKA NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year...

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year...

Advertising rates on agreement—Manuscripts will not be returned.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglasju, na primer (Feb. 28, 1922), poje valjavo...

"Bog blagoslovi naš dom"

V hišah ameriških delavcev, farmerjev in drugih malih svobodnih državljanov navadno vidiš na steni tablico z napisom "God bless our home."

Teh tablic ni bilo vedno v hišah in tudi ne v vseh hišah, a vedno je bilo nekaj. Človeška žival se že milijone let zanaša na neko bajno pomoč.

Danes ne pišemo o praznovanju in sličnih aflikih; ki imajo še milijone ljudi v pesteh. Business, ki vlada Ameriko — in druge dežele — je že davno izrekel "tabu" nad takimi zavarovanji, kolikor se njega tičejo.

So pa še druge nezgode, ki lahko zadenejo svobodnega domovnika in mu kale srečo. Čisto človeške nesreče. Na primer: naj delavec kupi dom in plača nekaj stotakov gotovine, drugo pa obljubi plačati v določenem času z obrestmi vred.

To je bilo lepo in prav. Sicer so bili "večni kikirji", ki so svarili, da je to hazardna igra, a dobili so jih po nosu, češ, da so nevoščljivci, ki ne privoščijo delavcu, da bi si opomogel in se postavil "na lastne noge", da bi imel svoj dom — "home, sweet home" — in vse to.

Danes je drugače. Prosperiteta je odšla — nihče ne ve, kam jo je vrag odnesel — delavec je izgubil delo in zaslužek, na milijone delavcev je to izgubilo, in plačil za hišo ni od kje vzeti; še davkov, ki niso majhni v večjih mestih, in obresti ni mogoče plačevati, a kam plačilne obroke. Položaj malih domovnikov — to so delavci in drugi mali svobodnjaki — je danes obupen. Upniki terjajo denar, katerega ni. Vse tablice, vsi talismani, vsa dobra vera nič ne pomagata. Edino denar, zaslužek bi pomagal, tega pa ni.

Mali domovnik je morda oddal sobe v najem, a tudi najemnik nima zaslužka ne denarja in ne more plačati stanarine. Upnik pritiska, davkar pritiska, dohodkov pa nobenih. Kaj bo? God bless our home...

Krik obupa malih hišnih posestnikov je danes silen. Na tisoče in tisoče domov je prodanih za malenkost in na tisoče več bi bilo prodanih, če bi bilo kaj kupcev. Rečeš, delavec, ki je toliko stotakov in morda tisočakov zabil v svoj dom, da bo "na lastnih nogah", danes ponuja dom v izgubo — morda za polovico manj — rad bi prodal, da bi vsaj nekaj rešil, toda kupca ni. Danes se domovi ne kupujejo, danes se samo prodajajo...

Končno pa mora iti na cesto, ko ga upnik požene iz hiše. Pohištvo mu zmečejo na ulico — tudi tablico z napisom "God bless our home" z ostalim vred — in če ni pohištvo izplačano, bo tudi tega izgubil.

To so danes vsakdanji dogodki.

Novjša zgodovina nam pripoveduje, da so Američani odkrili Japonsko in jo predstavili civiliziranemu svetu. Dobri Američani so se tudi potrudili, da so Japonce civilizirali. Še boljji Američani so poslali Japoncem misijonarje, ki so Japonce — ne vseh, toda prilično število — pokristjanili. Japonska kakor Amerika je danes približno na enaki stopnji krščanske in ekonomske civilizacije.

Tako zgodovina. Zdaj pa nadaljujte z ekspedicijami bojnih ladij v kitajske vode! Naj vas to ne moti. Nadaljujte s svojo civilizacijo v orientu!

Lanski preroki, ki so napovedali konec krize to spomlad, so zdaj tiho...

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

(Depisovalci in poročevalci domačih vesti, ki jih Prosveta primaša dnevno v koloni "Glasovi iz naselbin," naj vselej podpisajo svoje polno ime in navedejo naj naslov, kar naj znači, da jamčijo za svoj prispevek. Poročila in dopisi naj bodo jedrnat, kratki in remični; spisanj morajo biti v dostojnem tonu. Na anonimna pisma in dopise se ne bomo ozirali.)

Pred volitvami

Milwaukee, Wis. — Primarne volitve so končane; socialistična stranka je dosegla lepe uspehe ne samo v Milwaukee, temveč tudi v sosednjih mestih Racine in West Allis, toda glavno delo se je s tem šele pričelo.

Izid primarnih volitev ponovno predočuje naši stranki, kako potrebno je temeljno, izobraževalno delo med delavstvom. Dejstvo, da je župan Hoan dobil ponovno toliko več glasov kot ostali strankini kandidati, da mnogo misliti.

Stranka bo morala v bodoče poglobiti in zelo ojačati temeljno, propagandno delovanje.

Tudi našemu socialističnemu klubu bi priporočal, da se bi v bodoče vršili dve seji na mesec; ena naj bi se porabila samo za govore, predavanja ali diskuzije.

Prebivalci sosednjega mesteca Port Washington so že pričeli žeti, kar so v svoji nevednosti sejali.

Elektriški trust, ki laistuje ali kontrolira vse javne elektriške naprave z železnicami vred v državi Wisconsin je potom lažnjive propagande preselil prebivalce imenovanega mesta, da so prodali trustu svojo malo električno centralo za 100,000 dol. Magnati so obljubili zgraditi v mestu veliko centralo, ki bo stala 25 milijonov dolarjev.

Ljudstvo je imelo priliko, o zadevi glasovati, toda zastopniki trusta so kričali o prednostih, katere bo mesto imelo od take velike naprave, ki bo oskrbovala z električno silo stotine milj oddaljene kraje, koliko ljudi bo zaposlenih pri gradnji in kasneje v napravah samih, koliko davka bo trust plačeval in da mesto lahko dobi 100,000 dolarjev za svojo malo centralo, ki daleč ni toliko vredna.

Vodstvo socialistične stranke je potom svojega dnevnika Milwaukee Leader svarilo prebivalce mesteca pred nepremišljenim korakom in predno se je vrnilo glasovanje se je poslalo v Port Washington posebno izdajo časopisa z natančnimi podatki, kaj bi taka prodaja pomenila za mesto, toda vse zaman — ljudstvo se je prodalo v kremplje trusta.

Sedaj, komaj dobro leto po tej dogodku, so se že pokazale vse zle posledice tega koraka. Predvsem plačujejo prebivalci več za elektriko kakor so poprej, tako da bo trust v kratkih letih dobil dotičnih sto tisoč vrnjenih in še mnogo več, nakar bo mirno nadaljeval z izkoriščanjem.

Vodstvo trusta "The M. E. R. & L. Co." je obljubilo, da bo električna centrala zgrajena do leta 1933, da se bo zaposlilo stotine domačinov, da bo cena elektrike ostala na leti stopnji in da bo v centrali zaposlenih toliko in toliko ljudi.

Resnica pa je, da bo poslopje gotovo še le v štirih ali petih letih, da se je zaposlilo pri malih pripravljajalnih delih povečini tuje delavce in da bo v centrali zaposlenih mogoče skupno 20 oseb, ker bodo vse naprave avtomatične.

Ljudstvo pa plačuje višje cene za elektriko in plačevale bodo bodoče generacije. Tako so se prebivalci tega mesta prodali v kremplje trusta, ker ni bilo med njimi razumevanja in ne potrebne politične in gospodarske izobrazbe, kakršno nudi socialistem. Spartak.

"Lojalen narod"

Lorain, Ohio. — Ker rad prebiram dopise, želim opisati, kako smo dne 13. marca Slovenci v Lorainu obhajali dvestoletnico prvega predsednika Združenih držav George Washingtona. Dvcrana S. N. doma je bila lepo okrašena in napolnjena z nad 300 Slovenci in gosti, katerim so stregle naše mislenke, članice gospodinskega kluba S. N. doma pa so vse lepo izvršile. Pred pričetkom in po pojedini sta igrali gđeni. Angelina Eisenhardt piano in Josephine violino ter ga. Pauline Svet Strong, kar je vsem prineslo lep užitik ob tako krasnih komadih. Ker je to slavnost pripravil

slovenski politični klub, katerega predsednik je John Piškur, je on otvoril govore v slovenščini, nato je izročil vodstvo ravnatelju Jos. Svetetu, ki je pričel s skupno pozdravno pesmijo "Amerika." Kot prvega govornika gostov je pozval mestnega župana Joseph B. Conleyja, ki je pohvalil Slovence v naši naselbini kot lojalen narod. Pravni zastopnik Wesley L. Grills je v kratkem govoru pohvalil naše delo. Njemu je sledil mestni sodnik W. P. Duffy, varnostni direktor Henry King in upravni direktor R. Sewardt. Daljši govor je imel občinski pravni zastopnik John J. Harding, ki je opisal delo prvega očeta Združenih držav. Stoloravnatelj Jos. Svete se je gostom zahvalil v angleščini za njih navzočnost in ostalim, ki so napolnili veliko dvorano ter s tem pripomogli k boljšemu kreditu Slovencev. Nato je orisal v lepi slovenščini nekaj iz zgodovine George Washingtona; pokazal je, da je bil kos svoji nalogi, zakar je želez priznanje.

Za njim so prišli na vrsto domači govorniki. Nadzornik kluba John Bucher je v angleškem jeziku orisal nekaj zgodovine Slovencev v Evropi. Videti je bilo, da je njegov dober namen želez predalec nazaj in bi moral pričeti z naselništvom v tej deželi. Njegov naslednik, prejšnji predsednik L. B., je pričel s "slovensko angleščino" a končal je s "svojo" slovenščino.

Nepotrebno se mi je zdelo, va biti toliko tujcev, da nam razkladajo zgodovino prvega predsednika. Je prav, da se povabi voditelje mesta kot župana, sodnika in enake, da se jim pokaže spoštovanje; ostali nas pa samo takrat poznajo, kadar nas potrebujejo, drugače smo pa "foreigners." Za razkladanje zgodovine imamo sami zmožne osebe: odvetnika Leo B. Viranta in Jos. A. Svetela Jr., zobozdravnika Frank Mramorja in par šolskih učiteljev. Od teh še lahko pričakujemo pomoč v kakem slučaju; v drugem slučaju se pa na domačem ognjišču najboljša potiča peče.

Da se prekinejo govori in se da malo razvedrila občinstvu, so zapele angleške pesmi gospodične Angela Eisenhardt, Alice Svete, Mary Polutnik in g. Louis Seme, spremljali so na glasovir pa Hermina Zortz, Joen Svete in Louis Seme. Vsi so bili o. k. K zaključku programa smo skupaj zapeli "Star Spangled Banner." Navzoči opazovalec.

Detroitške vesti

Detroit, Mich. — Naznanjam vsem delničarjem Slovenskega delavskega doma, da se vrši delničarska seja dne 3. aprila. Odbor apelira na vse delničarje, da se gotovo udeležijo vsi te seje, ker imamo važne stvari urediti. Dóm potrebuje sredstva. Odbor ne more vsega sam delati, zato naj vsak delničar gleda, da naredi svojo dolžnost vsaj vsake tri mesece, da ne bo potem nepotrebnih kritik. Vsak si naj zapomni, da se se-

ja prične točno ob 2. popoldne. Po seji je mala zabava in večerja v prid doma. Pridite vsi, da se vsaj enkrat vidimo vsi delničarji skupaj. Vabljeni ste tudi vsi rojaki, da se udeležite. Vstopnina je prosta. Opomniti moram, da se bo po seji pobirala članarina, ker je precej delničarjev, da niso že po več let plačali, čeravno jih je še precej dobrostojećih in se mora tudi v ta namen nekaj ukreniti, kajti dom je v stiski za denar. Zato glejete, da se polnoštevilno udeležite.

Odbor S. D. D. izreka sožalje nad petimi padlimi žrtvami pri pohodu pred Fordovo tovarno, kateri so žrtvovali svoja življenja v prid delavskega ljudstva za obstanek in kruh. Pogreb se je vršil v soboto, dne 12. marca. Bil je tako veličasten, da ga ljudstvo še ne pomni. Računa se, da je bilo krog 40 tisoč ljudi. Govorili so razni govorniki; godba je igrala zadnji pozdrav in pevi so zapeli, ljudstvo je bilo ginjeno do solz. Spreved se je vršil mirno, ker detroitska policija se ni vmešavala, delala pa je najlepši red. Za odbor, Josip Obratnovich, tajnik.

V slovo!

Milwaukee, Wis. — Danes, 15. marca, pred odhodom na parnik Evropa, ki me popelje nazaj v rodno domovino, katero sem zapustil leta 1922, se še enkrat poslavljam od številnih prijateljev in prijateljic v Milwaukeeju in West Allisu, Wis. Radost me obide, ko se spominjam veselih trenutkov, ki sem jih preživel med njimi. Posebno se spominjam družin: Joe Grievac, Mat. Liskovar, Jos. Vidmar, Louis Ambrožič, Henri Juvan, Mat. Kutnar in Frank Bužga. Srčna zahvala vsem, ki so me spremlili na postajo in mi tako izkazali svojo prijateljsko naklonjenost.

Poslavljam se nadalje od sobratov SSMP društ. Vijolice, katerega član sem bil do odhoda in jim ključem zadnji sob. pozdrav!

Ker mi je bil list Prosveta vsakdanji tovariš ves čas mojega bivanja v Ameriki, se mi je tako priljubil, da ga vzamem tudi v staro domovino.

Prijatelje in znance iz Milwaukee, Wis., pa prostim, naj večkrat kaj napišejo v Prosveto; kajti list bom najbolj z veseljem čital.

Torej pozdravljeni! Joe Marguč.

Naseljevanje na farme

Willard, Wis. — V časih delavskih kriz se ponovi propaganda za naseljevanje na farme. Kriza leta 1908 in 1909 je rodila našo farmersko naselbino in več malih naselbin v srednjem Wis. Nič ne bo pretirano, ako trdim, da je danes v državi Wis. na farmah 1000 slovenskih družin.

Ker čitam, da se nekateri zanimajo za ustanovitev novih naselbin in kakor vidim, da imajo o tem zelo malo pojma, bi jih opozoril na napake, ki so nas na Willardu in tudi v naselbini Bitter Root Valley v Montani, na meji Idaho, stale precej denarja. Slovenci v Bitter Root Valley so si kupili v tej dolini male farme, po 20 akrov. Ker je zemlja v dolini zelo rodovita, so mislili, da se bo z 20 akri že izhajalo. Sledili so razno zelenjavo in sadje, krompir itd. Kmalu so spre-

Robert Wadlow iz Altona, Ill., star 14 let, toda visok je 7 čevljev in 5 palcev ter tehtja 300 funtov. Fant je zdaj v srednji šoli in strasten atlet.

videli, da je 20 akrov, premalo, ali kje pa kupiti, ker so imeli zemljo eden poleg drugega, na vzhodu in zahodu so jih pa obdajale velike gore!

Se večje neumnost smo pa naredili Slovenci v Willardu. Vsak je hotel imeti Slovenca za sosedo in so kupovali po 40 akrov. Vsi smo bili na enem kupu. Smejali smo se Nemcem in drugim, ki so kupili po 160, češ, kdaj pa bodo izišli toliko zemlje! Kmalu se je pokazalo, da je 40 akrov premalo in treba je bilo kupiti še sosedovih 40 a, če je bilo na prodaj. Le malo je bilo takih, da so kupili dosti zemlje in si zagotovili dober obstanek.

Ideja br. Aleša je dobra, samo treba je za vsakega vsaj 40 akrov, ker akri niso starokrajski johi. Ideja o farmi SNPJ pa ni izpeljiva, prvič nimamo za to posebnega sklada, iz posmrtniškega sklada bi pa komisar države III. ne dovolil v take vratlomne spekulacije.

Ker ima naš okraj, ali Clark county, tako farmo v Oven, Wis., bi nekateri mislili, da taka farma nosi dobiček, davkoplačevalci pa vemo, da taka farma požre vsako leto ogromne tisočake. Ako bi zahtevali, vam lahko potrestem s številkami.

Kje bi pa gl. odbor vzel denar, da bi pokrival ogromen deficit, ki bi nastajal vsako leto na taki farmi? Danes farmerja več stane, da producira bušel žita, za kar ga mora prodati, in tako je tudi s drugimi pridelki.

Priznam, da bi nam bilo treba nekakšnega zavetišča za stare člane, ali za to je bilo treba nekaj ukreniti pred 15 leti, ne danes, ko nam teče voda v grlo. Ko bodo kolone Prosvete odprte za diskuzijo za prihodnjo konvencijo, bom poslal načrt in lestvico (amortization table), kako bi tudi jednota posejevala našim farmerjem, da bo malo več enakovarnosti med članstvom. Nekako čudno se mi vidi, da si član lahko izposodi na loto in hišo, na zemljo, hišo, hlev ali živino pa ne. Joseph Slemec, dr. 198.

Čevltniki na mliščinaki listi

Boston, Masa. — Depresija ni opisila samo delavcev, temveč tudi druge stanove. Glavni stan združenih dobrotvornih organizacij je te dni naznanil, da je več kot sto odvetnikov apeliralo za podporo. Prizadeti so tudi zdravniki in drugi profesionalci.

Problem pomlajevanja

Poskusi pred 40 leti

Ze 1889 je poročal francoski učenjak Brown-Sequard o precej uspešnih poskutih, ki jih je izvršil na samem sebi, da bi zvišal svojo telesno in duševno moč. Vbrizgaval si je ekstrakt iz bikovskih spolnih žlez. Znanost je te njegove poskuse sprejela z veliko rezervo, ker je menila upravičeno, da telesno propadanje, staranje ne more biti dano samo v seksualni sferi, temveč je posledica nazadovanja celih vrste organov in njihovega delovanja. Še pred kratkim je higienik Rudner označil po temeljitim raziskovanju smrt kot "pojav izrabe", telesne stanice se namreč s svojim delom sčasoma izrabijo kakor vsaka snovna stvar.

Nauk o notranji sekreciji

Vendar so raziskovanja v zadnjih desetletjih pokazala, da je bil tudi Brown-Sequard na "pravi poti. Danes vemo, da je od stanja spolnih žlez v znatnem obsegu odvisno celotno telesno stanje in tudi izmenjava snovi. Kakor se doba največje moči odprti v pubertetni dobi z močnim podvigom seksualnih žlez, tako se začne starostna doba z nazadovanjem delovne sposobnosti prav teh žlez. Baš tu so se začeli znameniti poskusi "očeta pomlajevanja", du-najskega profesorja Steinaeha, ki je prvotno, po uspehih poskutih z živalmi, skušal pomlajevati tudi ljudi s presajevanjem spolnih žlez. Toda prvič ni nikoli toliko mladih človeških žlez na razpolago, da bi mogli pomladiti vse stare ljudi, drugič je človeški organizem za takšne operativne posejke neprimereno zametanejši nego živalsko telo.

Učinek seksualnega hormona

Zato je prof. Steinaeh začel svoje poskuse tako, da je poskusil zagotoviti boljše življenjske pogoje določenemu delu moške žleze, ki ga je spoznal kot glavnega nosilca notranjega izločevanja in ga je zato imenoval pubertetno žlezo, s tem, da je podvezal semenovod. Uspeh je bil tudi tu pri živalih očiten, pri ljudeh pa premalo zadovoljiv. Pri ženskah je dosegel znatne uspehe s dilatiranjem, s čimer je hotel povzročiti krepkejši dotok krvi, kajti pri starih ženskah so žile ožje in nudijo krvnemu obtoku večji upor nego pri mladih in zrelih ljudeh. Ta pojav je po novejših ugotovitvah zvezi z učinkom spolnega hormona.

Isto svrhu je zasledoval prof. Doppler s tem, da je jedkoval določen živec, ki oži v poštev prihajajoče krvne žile. Rabil je za ta namen fenol, ki se ga poslužujejo tudi pri drugačnih motnjah notranjega izločevanja (n. pr. pri sladkorni bolezni). A po Dopplerjevi metodi traja pomlajevalni učinek le toliko časa, dokler si živec ne opomore od poškodovanja s fenolom.

Uspehi dr. Voronova

Velik pomen pripisujejo metodi znamenitega pomlajevalca Voronova, ki presaja opičje spolne žleze, v celoti ali delno, y moški organizem. Na zapadu veliko dajo na to metodo pariškega zdravnika in vedo veliko povedati o njegovih uspehih, nemška znanost ji pa precej nasprotuje in trdi, da ima le kratkotrajen uspeh, ki ji sledi nato tem hitrejši propadanje. Nemški učenjaki se pri tem naslanjajo na svoje poskuse po metodi dr. Voronova — ta pa pravi pesek, da je bila le operativna tehnika nemških preizkuševalcev nezadostna.

Druga metode

Bolgarski zdravnik dr. Tranjen je pred leti izrazil misel, da bi kri in zlasti krvni serum mladih ljudi utegnili imeti kakšen krepilni učinek na ostareli organizem. To misel je pred kratkim izvedel neki italijanski zdravnik in izdelal serum, s katerim je imel baje mnogo uspeha. Točnejšega o tem javnost ne ve.

Tudi z direktnim prenosom krvi so poskušali rešiti davno človeško sanjo po pomlajevalnih sredstvih in pripisujejo uspehe, ki so jih s tem že dosegli, učinku v prenešeni krvi pri mešanju hormonov. Posebno važen bi bil tem pogledu hormon možganskega podaljška, ki ga nadrejuje celo hormonu spolne žleze. Ta hormon pridelujejo danes že v kemično čisti obliki — kakor v ostalem tuđi hormon moške in spolne žleze — in ni dvoma, da bo imel nekoč še prav veliko vlogo v pomlajevalni praksi. Neki dunajski zdravnik je pred kratkim skušal doseči večje izločevanje tega hormona s obsevanjem možganskega podaljška z Roentgenovimi žarki. Podrobnejše vesti še manjkajo. Vsekakor pa znanost z vso silo rešuje problem pomlajevanja in si je v razmeroma kratkem času poleg lepih uspehov priborila že celo vrsto metod, ki obljubljajo še večje in trajnejše uspehe v bližnji bodočnosti. — Zis.

Ruski vzlet v stratosfero

V mestnih tvornicah za aeroplane v Leningradu gradi inženir S. Vaajenko s pomočjo cellega štaba tehnikov in strokovnjakov za balon velik balon, s katerim bo vzletel v stratosfero do višine 20,000 m. Startoval bo spomlad 1933 v Harkovu. Dotlej se bo vrtilo več poskusnih voženj v manjši višini. Ruski balon je tako velik kakor svojačasni balon "Norge", s katerim sta letela Amundsen in Nobile čez severni tečaj. Napolnili pa bodo samo dvajseti del balona s čistim vodikom. Ta količina se bo v višini 20,000 m petdesetkratno povečala. Balonova gondola bo imela podobo rotacijskega elipsoida in se bo hermetično zaprla. Opredeljena bo s celo vrsto najnovejših pridobitev za proučevanje stratosfere. Povratek balona na zemljo bo dosegel pilot na ta način, da bo razkral obod na dvoje. Plin se bo polgoma izgubil in iz prejšnjega oboda se bo stvorilo ogromno padalo, ki bo neslo gondolo s pilotom počasi proti zemlji. Gondola bo merila v premeru 2 m in v njej bo prostora za dva človeka.

Californijski governor James Rolph je odlični svoj odisej glede Toma Mooneyja, že še ostane v leti ali so, ker ima "premnalo časa" za proučevanje evidence. Ta slika pa kaže, da ima Rolph dosti časa za "kromanje lepote krajinice."

Vesti iz Jugoslavije

(Glavna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana, 25. februarja 1932.

Poslovanje skupščine

O poslovanju skupščine bomo pogosto v listih. O raznih zakonih razpravljajo, ki jih potem soglasno sprejemajo, včasih pa pridejo na vrsto tudi kake interpellacije, dasi so redke in jih ne obravnavajo prav posebno. Poročila v listih tudi niso natančna, marveč objavljajo predvsem to, kar sporoči uradna agencija Avala. Vsa govora poslancev pa je poprej cenzuriran in odobren ali odklonjen. Prišlo je tudi že do hudih debat in celo pretepov. Tako je nedavno skupina nekaj poslancev interpelirala radi preduh cenzure listov. To interpellacija je formulirala bivši poslanec na Dunaju Andjelinovič. Pri tem je prišlo do hudega pretepa. Več poslancev pa se je baje vrnilo iz Beograda domov ter se ne mara več udeleževati sej.

O skupščinskem delovanju dne 24. februarja poročajo celo listi, ki morajo vsi pasirati atrosko cenzuro, take-le stvari: Krog 10. dopoldne je predsednik skupščine otvoril sejo. Prvi je vstal poslanec Milutinovič, ki je protestiral proti temu, da so seje sklicane za deveto uro, ne za eno. Zahteval je, da se seje odvijajo točno ob napovedani uri, izvrši pa naj se vselej poimensko klicanje poslancev (kakor v šoli). Kogar večkrat ni, naj se mu črtajo dnevnice. Skupščinski predsednik Kumanudi je govorniku vzel besedo, da je poslanec sredi govora moral nehati in biti lep ti. Nato je bila prečitana interpellacija poslanca Božiča, ki vprašuje ministra za ruđe in šume, ali ve, da je načelnik tega ministrstva Belančič na zelo slabem glasu glede poslovanja v službi. Kaj je minister odgovoril, listi ne poročajo. Pravosodni minister pa je sporočil skupščini, naj nadaljuje sodno postopanje proti narodnim poslancom Stefanu Sifterju, Vasi Tomanoviču, Stefanu Maksimoviču in dr. Antutu Hasanbegoviču zaradi prestopkov, ki so po kazenskem zakoniku kaznjivi! Za kaj gre pri teh stvareh, tega točno ne poročajo.

Istega dne, 24. febr. je poslanec Antunovič interpeliral oz. protestiral, da je verifikacijski osek predlagal, naj pride namesto nekega umrlega poslancev v parlament dr. Ressel, češ, da ta človek ne zna niti državnega jezika. Državni odbor naj pokliče dr. Ressa k sebi, naj ga izpraša, in če položi izpit o znanju državnega jezika, potem naj se ga sprejme za poslance, če ga, ne položi, naj se ga odkloni!

In tako dalje. Kot rečeno, svoboda in delovanje poslancev je zelo ozko in marsikomu mandat že preseda.

Novorojenček v vagonu

Ko je večer, 24. febr. zjutraj, sprevodnik kamniškega vlaka Matija Bolgar pregledoval vagon v vlaku po prihodu v Ljubljano, je našel v nekem vagonu zavitek, ki ga je odnesel v šrambo za prtljago, odkjer spet so ga izročili uradu za najdene stvari. Tam so zavitek odprli, da pregledajo vsebino, pa so našli v njem mrtvega novorojenčka, ki se mu je po podplutbah na vratu poznalo, da je bil zadavljen. Ugotovili so, da je bil novorojenček rojen šele pred nekaj urami in da ga je mati ali kdo drugi takoj po porodu zadavil. Zavila je truplo v papir ter ga odložila v vagonu kamniškega vlaka. Ugotovili so preiskavo.

Samomor pri Ljubljani

V ljubljansko bolnico je reševalni avto pripeljal 30-letno služkinjo Gizelo Stefanec iz Kleč, ki je izpila precejšnjo množico lizola v samomorilnem namenu. Kljub takojšnjemu prevozu v bolnico in skrbni negi zdravnikov, je služkinja že čez nekaj ur podlegla zastrupitju. Vrok ni znan.

Umrli so: Na Jesenicah delovoda v tovarni Franjo Poženel, v Ljubljani Henrik Kettner, u-povojen preglednik finančne straže, na Rodici pri Domžalah je po kratkem bolehanju umrl Franjo Šubelj, oče pevca Toneta Šublja, ki se mudi v Ameriki, kjer vam je dobro znan. Bil je star 81 let, po rodu iz Radomelj pri Kamniku, bil nekaj časa gostilničar v Zagorju, zadnja leta

pa na svojem posestvu na Rodici. —V ljubljanski bolnici je umrl 53-letni Josip Zorman, železniški uradnik iz Celja, v Desklah pri Gorici pa 90-letni Anton Ivančič, v Starem trgu ob Kolpi je umrl posestnik in trgovec Koce, na Klancu pri Komendi pa 65-letni posestnik France Pogacar.

13 Primorcev pred izrednim sodiščem

Vidni znak vsake res napredne države je obilica izrednih ustanov: poleg rednih ustanov si lahko privoščijo tudi izredne. Tako država ima poleg rednega sodišča tudi izredna sodišča, poleg rednih zakonov tudi izredne zakone, ki so po navadi kršeni za "zakone o zaščiti javnega reda in miru v državi." Tak zakon ima tudi Italija. To je zakon za politične krivice, oziroma zakon zoper nje, to je zakon zoper vse tiste italijanske državljane te ali one narodnosti, ki se upirajo fašističnemu režimu iz narodnostnih razlogov, ki pa so vsi skupaj tesno povezani. To je zakon, ki je izgnal že tisoče političnih obojencev na proklete otoke na jugu, to je zakon, ki je spravil v ječe tisoče in tisoče poslušnih ljudi, da so tamkaj trpeli in celo umirali pod kopiti fašistične "p. ravice," to je zakon, ki je razdelil tudi mnogim primorskim Slovincem tisoče in tisoče let teške ječe in mnogim pognal krogle v hrbet.

Dne 22. februarja je pred rimskim izrednim sodiščem sedela spet 13 članov številna skupina primorskih Slovincov, vsi s Kala, le eden od Sv. Lucije pri Tolminu. To je Rudolf Pregelj. Ostali so: bratje Lipičar (ali Lipičar), brata Močnik, Josip Savli, dalje Lipičar Valentin, Stefan Močnik, Andrej Brezavšek, Leopold Suligoj, Ivan Jug in Leopold Lango. Proti Viktorju Hvali in Stanislavu Kamenščku se je postopanje ustavilo, ker sta zbežala čez mejo. Obtoženi so bili, da so 30. novembra 1930. leta napadli iz zasede skupino finančnih strážnikov v Koperišču nad Kanalom, pri čemer so Cesarja Rastelja ubili.

Kaj so vse pretrpeli ti obtoženci v ječah, tega ne ve nihče. Nasilje, s kakršnim mučijo fašisti politične krivice v ječah, prisili aretirance v razne izjave in priznanja. Zato vsaka razprava proti političnim obtožencem poteka dokaj gladko, izjavam obtožencev, ki preključujejo v ječi izrečene izjave, ne verjamejo, verjamejo pa bolj policijskim zapisnikom in pričam. V vsakem takem procesu je videti nesoglasje med izjavami posameznih obtožencev, kar je popolnoma razumljivo. Saj temu in takim izrednim sodiščem ni do tega, da pridejo resnici do dna, njim je le do tega, da dobijo zadosten razlog za teško obsodbo.

Obtoženci tega procesa v Rimu so deloma tajniki krivdo, deloma priznali, da so streljali v vinjenosti, da se ne spominjajo podrobnosti, nekateri sploh zanikajo, da so bili navzoči itd.

Rudolf Pregelj je priznal, da je streljal na avtomobil, a je bil vinjen. Ne spominja pa se, da bi bil on prvi streljal in dal a tem znak za napad. Lango je izpovedal, da je Pregel dal znak za napad, da sta mu potem sledila Anton Lipičar in Avgust Močnik. Kasneje da je streljal tudi on sam. Lango. Po napadu so skrili puške in revolverje v senik Valentina Lipičarja. Imeli so pet pušk in šest revolverjev. Gostilničar Močnik je obtožen, da je financarjem dajal vina, ne da bi ga bili naročili, a z namenom, da jih zadrži v gostilni, dokler ne bi fantje pripravili zasede. Močnik zanika vsako krivdo.

Brezavšek in Savli zanikata vsako soudeležbo ter trdita, da sta bila v gostilni in da nista šla z drugimi na napad. Donat Lipičar je odločno povedal: jaz sam nisem streljal, videl sem streljati druge, a kdo je streljal, tega nisem videl in ne vem.

Donat, Valentin in Leopold Lipičar, Stefan in Avgust Močnik, Rudolf Pregelj in Ivan Jug — vsi po 30 let teške ječe.

Anton Lipičar, Marko Močnik, Leopold Lango, Andrej Brezavšek, Leopold Suligoj in Josip Savli — po 20 let ječe; vsi pa izgubijo za vedno državljanske pravice in po prestani kazni bodo pod policijskim nadzorstvom.

Skupaj torej 330 let ječe! Znak vsake napredne države je pač le izredno sodišče; znak rjonega intenzivnega delovanja pa so stroge obsodbe tega sodišča. In takih držav imamo v Evropi precej.

Dr. Breznik, Pupin, kolajna itd.

Dr. Pavel Breznik, profesor, ki je bil pred tremi leti v Ameriki, je napisal v "Slovenskem narodu" članek, kjer poroča o odklovanju, ki je zadelo učenjaka prof. Mihajla Pupina. Na dan svetega Save je bil Pupin v veliki dvorani inženirskega doma v New Yorku odklovan s kolajno Johna Fritza, kar pomeni za tega učenjaka največjo čast. Pri tej slavnosti je bil navzoč tudi "cvet jugoslovanke družbe v New Yorku" poleg cveta učenjakov, profesorjev itd. Ob tej priliki je Pupin predaval o zakonih toplote in energije ter o največjem zakonu, o zakonu ljubezni, ki je "vzklik iz srca in uma iznajditelja Kristusa," a še ni prišel do "svoje polne, božanske veljave." (Pri tem opisovanju Pupinovega predavanja se spominjamo ameriškega pisatelja Louisa Adamiča, ki je napisal o Pupinu: kako čudi so Ameriki in predava o zakonih narode in božanski ljubezni, o znanosti in Kristusu v eni sapi. Spriče tega je zanimivo, da je Pupinovo knjigo "Od pastirja do izumitelja" izdala v slovenskem prevodu Vodenikova družba, ne pa kaka klerikalna Mohorjeva!)

Breznik je mnenja, da moramo tudi mi počastiti Pupinovo ime. Zato predlaga, naj bi se kakšna ljubljanska ulica prekrstila v "Pupinovo ulico." Spominja nas, da je Pupin po svojem prijatelju, stvu z Wilsonom dosegel, da smo obdržali Gorenjako s lepimi letovišči. In če hodijo letovišarji lahko na Bled in v Bohinj, je to Pupinova zasluga. Kot učenjaku in prijatelju naj se oddolžimo s preimenovanjem kakšne ulice ali ceste v Pupinovo ulico (cesto) ali v Ulico (Cesto) Mihajla Pupina. Tako bo vsak tujec, ki pride v Ljubljano, vedel, po kom se imenuje ta ulica. Dr. Breznik predlaga konkretno, naj bi občinski svet ljubljanski sklenil, da se Selenburgova ulica prekrsti v Pupinovo.

Mladi Baldwin bi poslal stare ljudi v vojno

Boston. — Ako bi mladi Oliver Baldwin, socialist in sin voditelja angleških terijcev, imel odlično besedo, ko pride do prihodnje vojne, "bi rekrutiral ljudi obeh spolov med 45. in 80. letom in jih poslal v klavnico, namesto otroke med 17. in 20. letom," je izjavil na tukajšnjem predavanju.

To bi napravil iz razloga, "da bi lahko pisari "Timesu" in obvestil delo, s kakim navdušenjem sem žrtvoval za domovno svojega starega očeta in par starih tet, namesto da bi posedal po klubih in se ponašal, da sem žrtvoval svojega sina za Anglijo."

Mladi Baldwin je imel govoriti tudi pred Massachusetts League of Women Voters. Ker se je pa nekaterim članicam zdel preradikalen, je bilo njegovo predavanje odpovedano.

Pozor! — Plin!

Skoraj ne mine vedn dan, da nas ne bi ta ali ona reč na kakršenkoli način opozorila na grozote bodoče vojne, ki se bo v glavnem bojevala s kemičnim orožjem. Vepomer čitamo o vajah, ki naj pripravljajo mestno prebivalstvo na pravilno ravnanje s plinskimi maskami, gledamo slike civilnega prebivalstva s plinskimi maskami v zmedli letalskih napadov ter čitamo o vedno novih izumih še strupenejših plinov in še silnejših plinskih bomb, ki so v stanu v nekaj urah pokončati prebivalstvo celih mest. Nedavno je objavil hamburški tovarnar Stoltzenberg, čigar ime je znano izza plinske katastrofe v Hamburgu 1928, nekakšne "kuharske bukve" o izdelovanju vojnih plinov, ki pa so bile potlej prepovedane. Skratka: beseda strupeni plini ne izgine več iz dnevnih pomenkov. Venomer se razburjajo mirosljubni državljani, zdaj od te zdaj od druge plati, samo o bistvu modernih strupenih plinov, o njih učinku in zanesljivosti obrambi nikoli ne slišijo pravega mnenja, da bi se vedeli v kritičnem času prav ravhati.

Splošno se misli, da so strupeni plini šele izum zadnje velike vojne. V resnici pa je cela reč že stara in tudi kemična vojna ni najnovejša pridobitev, čeprav je šele današnja doba prav polahnila njene strahote.

Ze starji Grki so umeli spretno uporabljati dušljivi žveplov dioksid, zlasti pri obleganju, da so z njim omamljali branitelje. O nekem rimskem vojakovodji pripoveduje zgodovina, da jo pustil svojim vojakom prašiti neke vrste pepelnato prst, ki jo je potlej zanašal veter v sovražnikove vrste in da je ta prah dražil vojake h kašljanju, tako da se niso mogli boriti. Med predhodniki današnjih plinskih tehnikov najdemo Arabce, ki so proizvajali nekakšne uspalne pline s seziganjem nekih snovi, ki vsebujejo opij. Univerzalni genij Leonardo da Vinci je najhujše: splošna čista brez bolečin in skoraj nezaznavno. Tu gre za neko brezbarvno iz žveplovodnika pripravljeno tekočino, ki se izstreljuje v granatah. Znana je pod imenom yperit ali pa gorčični plin, ker ima rahel duh po gorčici, češbul ali česnu. 12 miligramov vdihanega plina, ki se razvije iz te tekočine, že povzroči smrt. Žrtve nadleguje najprvo kašelj, čez nekaj ur pa se razkroje ostenki pljuč, ki jih preplavi kri, tako da nesrečni dobesedno utonejo v lastni krvi. Gorčičnemu plinu sličen je ameriški levisit, pri katerem je žveplo zamenjano s arzenom. Levisit ni tako nevaren kot yperit in se tudi brž izda po izredno ostrem vonju.

V četrti skupini so slednjič strupi modrega križa. Ti učinkujejo na nos ter na sapnik in ker jih običajno stare maske ne morejo zadržati, so napadenci prisiljeni, da si jih snamejo, s čimer pa si dokončno zapečatijo svojo usodo, ker postanejo brez mask slepe žrtve zelenega ali rumenega križa. Zaradi tega se je v vojni uporabljal modri križ vselej skupaj z zelenim ali rumenim križem, okušen pas pa se je imenoval "pisani prostor". Pisani križ se je najčestej uporabljaj za napad, dočim so se za obrambo največ posluževali plinov rumenega križa, ki neradi izpuhte, tako da je zastrupljeni prostor za cele dneve ali celo tedne nepristopen.

na to seveda niso bili pripravljani in učinek je bil grozen.

V kratkem pa so se armade navadile tudi tega morilnega sredstva, ko je bila uvedena učinkovita obramba s plinskimi maskami. Postopek pihanja plinov je bil na ta način paraliziran in kemiki obeh sovražnih taborov so začeli poslej "tuhtati" nove pline, ki bi naj prodrli maske, ali pa delovali neposredno na kožo. Pripravnih kemičnih spojin, ki so v stanu uničiti človeški organizem, sicer ne manjka, ampak v bojne vrste so uporabne samo take, ki se drže dolgo in nizko pri tleh. Do konca vojne se je preskusilo 25 do 39 raznovrstnih strupenih plinov in mešanic. Ali se je poslej ta zbirka kaj prida povečala pa seveda ni znano.

Vse uporabne strupne snovi se dajo na grobo razdeliti v štiri skupine, ki so za razpoznanje označene s štirimi različnimi barvnimi križi. Rdeči križ nosijo tako zvali solni plini kakor n. pr. bromov ali jodov ocetni ester, ki dražijo oči, tako da postane nasprotnik od solzenja nesposoben za boj. Ti plini pa se in se bodo tudi v bodoče uporabljali samo proti zločincem in demonstrantom.

Z zelenim križem se označujejo strupi, ki učinkujejo na pljuča. Semkaj spada tudi prsilni klor, ki se je prvi uporabljal na fronti. Se nevarnejši je fosgen, mešanica ogljikovega oksida in klora, ki je izredno močan strup in posebej opasen še zaradi tega, ker nima dražilnih učinkov, ki bi človeka pravočasno opozorili na nevarnost. Ze 45-tisočink grama tega plina na kubični meter zraka učinkuje smrtno. Fosgen je trikrat bolj strupen od pruske kisline. Zastrupljena pljuča se v kratkem razgnoje in smrt je nezogibna.

Najnevarnejši pa so strupi rumenega križa, ki ne učinkujejo samo na dihalne organe, marveč načno tudi kožo in kar je najhujše: splošna čista brez bolečin in skoraj nezaznavno. Tu gre za neko brezbarvno iz žveplovodnika pripravljeno tekočino, ki se izstreljuje v granatah. Znana je pod imenom yperit ali pa gorčični plin, ker ima rahel duh po gorčici, češbul ali česnu. 12 miligramov vdihanega plina, ki se razvije iz te tekočine, že povzroči smrt. Žrtve nadleguje najprvo kašelj, čez nekaj ur pa se razkroje ostenki pljuč, ki jih preplavi kri, tako da nesrečni dobesedno utonejo v lastni krvi. Gorčičnemu plinu sličen je ameriški levisit, pri katerem je žveplo zamenjano s arzenom. Levisit ni tako nevaren kot yperit in se tudi brž izda po izredno ostrem vonju.

V četrti skupini so slednjič strupi modrega križa. Ti učinkujejo na nos ter na sapnik in ker jih običajno stare maske ne morejo zadržati, so napadenci prisiljeni, da si jih snamejo, s čimer pa si dokončno zapečatijo svojo usodo, ker postanejo brez mask slepe žrtve zelenega ali rumenega križa. Zaradi tega se je v vojni uporabljal modri križ vselej skupaj z zelenim ali rumenim križem, okušen pas pa se je imenoval "pisani prostor". Pisani križ se je najčestej uporabljaj za napad, dočim so se za obrambo največ posluževali plinov rumenega križa, ki neradi izpuhte, tako da je zastrupljeni prostor za cele dneve ali celo tedne nepristopen.

O strahotah bodoče plinske vojne ni vredno tritati besed. Vseeno pa bi bilo napačno precejevati učinek strupenih plinov. Kakor na vseh področjih bojne tehnike, si tudi tu orožje in obramba drže ravnovesje. Nekateri plinske maske zanesljivo varujejo pred vsemi prej navedenimi strupi, celo pred plini modrega križa. Obramba proti gorčičnemu plinu pa seveda ni tako lahka, ker je v tem primeru neposredno prizadeta tudi koža. Zoper to nadlogo bo pomagala samo primerno pripravljena obleka, ki je pa zdaj še ni, čeprav so se tudi v tem pogledu dosegli v laboratorijih že prav zadovoljivi uspehi in amemo upati, da bomo v kritičnem času zavarovani tudi po tej strani.

Prav malo je verjetno, da bi se v bodoče odkrilo še kako novo kemično orožje, nevarnejše od tega, ki nam že grozi nad glavo. Kakor vse kaže, je v tem pogledu kemija na kraju svojih zmoglosti. Mimo tega pa imajo strupeni plini dva prirodna nasprotnika, ki precej omiljujejo njih učinkovitost. V prvi vrsti mora doseči plin v zraku neko minimalno gostoto, preden se sploh občuti. Za fosgen n. pr. velja, da ga mora biti en del na petdeset tisoč delov zraka, če naj sovražnika v eni ali dveh minutah onemogoči za nadaljnji boj. Razmereje se sicer vidi na prvi mah prav ugodno, natančni računi pa kažejo, da so potrebne v to svrbo naravnost ogromne množine plina, če je pas, na katerem se uporablja, kolikor toliko velik. Francozi so n. pr. računali, da bi bilo potrebno 8000 ton fosgena, če bi se hotel Paris zagnati v smrtonosno atmosfero. V ta namen pa bi bilo treba spraviti nad mesto 2000 bombnih letal hkrati, kar je v današnjih prilikah seveda popolnoma izključeno.

Drugi nasprotnik strupenih plinov so zračni tokovi. Ze rahel vetrič 15 m na sekundo tako naglo razredči plin, da ni več učinkovit. Iz tega sledi, da zaledne še zdaleka ne preti toliko nevarnost kakor se napoveduje. Navzlic temu pa ni odveč, če se tudi zaledje pouči in pripravi na najhujše, ker je vojna čas presenečenj, kakor smo se lahko dodobra prepričali ob zadnjem velikem svetovnem požaru.

RAZNE VESTI

Velika brezposelnost v glavnem mestu

Washington. — Armada brezposelnih v glavnem mestu Amerike šteje 19.000. Za najbednejše nekoliko akrebe distriktna pomožna akcija in Community Chest. Prva je naznanila, da bo morala prenehati s podporo s prvim aprilom, ker ji bo zmanjkalo sredstev. Community Chest pa je izjavil, da mu ne bo mogoče skrbeti za večje število revežev, ki bodo prepuščeni samim sebi, ker pomožni odbor ne namerna nadlegovati kongresa za pomoč.

Konservativci proti odpadku španskega zakona

Ottawa. — Delavski poslanci in kanadskem parlamentu so bili že drugič blokirani v prizadevanju, da se odpokliče federalni zakon proti španšču. Zakon je bil sprejet l. 1919 po generalni stavki v Winnipegu.

Voditelju delavskih poslancev

Woodsworthu so konservativci enostavno zanikali pravico predložiti predlogo za odpoklic zakona. V zgodovini kanadskega parlamenta je bil to drugi incident, da je vlada zanikala poslanca to pravico.

Kanadski rudarji protestirajo

Halifax, Nova Scotia. — Ker je vlada komisija svetovala Dominion Steel & Coal korporaciji, naj zapre več premogovnikov in odslovi 2.500 rudarjev, je rudarska distriktna organizacija vložila pri vladi protest in zahteva, da se načrt ne izvede. Slično akcijo so zavzele tudi občine, v katerih nameravajo zapreti rova. Hišni posestniki in trgovci bodo v slučaju zatvoritve rovov prišli ob vse premoženje. Legislaturi je bil predložen o-snetek, ki določa, da vlada preseli rudarje, ki bodo izgubili delo, na farme. V teku je akcija, da se dobi pomoč v zvezi s stem projektom tudi od dominjonske vlade.

Jürgen Brand: O solidarnosti

Mravlja je majhna, nezatna živalica; nepazljiv korak človeške noge lahko zmečka na stotine teh žuželk. In vendar si zidajo v gozdu in majhnih kočkah lesa, iz borovih in smrekovih igel mogočne grmade, ki so tako velike in teške, da bi človek tako mravljišče srednje velikosti komaj nesel. Cesar bi posameznik mravlja nikdar ne zmogla, to amore v kratkem času na tisoče mravelj. Zakaj? Zato ker delajo vsi ti tisoči po enotnem načrtu, za čigar izvedbo oarodotočujejo in združujejo vse svoje sile. Tako raste moč slabih.

Od mravlje se lahko učimo; posameznik je slab; kjer se pa tisoč, da celo stotisoči združujejo v sodružno, solidarno celoto, tam tvori ogromno moč, ki lahko izvrši velike stvari.

Misel nezlomljive solidarnosti tvori hrbtnico vsega delavskega gibanja; samo zato je postalo tako mogočno, samo zato zre lahko tako mirno v bodočnost, prežeto od prepričanja po svoji končni smagi, ker združuje vse one milijone slabih, ki težijo gnani po enaki bedi neomajno za osvoboditvijo od izkoriščanja in zatiranja. Solidarnost! To je največji in najsvaljejši zakon za vsakega razredno zavednega delavca. Posameznika bi kolosa zagona v pridobitnem življenju potepala, ako se pravočasno ne bi združil s svojimi sodruji in sodružicami v sodružni solidarnosti. Samo v združenju je moč; samo v združenju se lahko varujete prevelikega izkoriščanja in zatiranja. Solidarnost! To je žareča zveza, ki bo privedla delavski razred iz temine bede in tlačanstva.

Solidarnost! To je tudi zveza delavske mladine. Ako bomo le nastopali slojno, potem bomo lahko z uspehom delovali za svojo lastno duševno osvoboditev. Ako bomo slojni, se bomo lahko z uspehom izgibali številnim nevarnostim, katerim je izpostavljen delavska mladina.

Vi mladi, vi bodite prepričani: Vsa odraščila delavski razred se čuti z vami solidarnega pri vašem delu za duševni dvig. Vaši očeti in vaše matere imajo največji interes na tem, da bi bili vi obvarovani pred izkoriščanjem in zatiranjem in da bi se vršila vaša duševna vzgoja v duhu organiziranega proletariata. Ako vas s smrtno ne zapustijo, bodo podpirali vaše delo z vsemi silami, v navetnem in dejanjem. Tega pa ne delajo samo iz iskrene naklonjenosti do vas, zato ker živite iz njihovega mesa in krvi. Nikakor ne, pomagajo vam in podpirajo vas zato, ker vedo, da boste tedaj, ko bodo oni morali zapustiti bojišče, vi morali nastopiti dedščino in prevzeti naloge starejših. Zato morate biti sposobni in zmorni, da boste to dedščino uprjavljali in pomnožili. Ta misel vas mora voditi pri vašem delu; potem pa bo to delo izvršeno v duhu celokupnega proletariata, v duhu del. solidarnosti. Cv. K

Strojnik odgodi konvencijo

Washington. — Članstvo uni-je strojnikov se je z 11 proti 1 glasu izreklo za odpoklic konvencije, ki se je imela vršiti v spomlad. Argument proti konvenciji je bil, da je bolje, ako unija potrosi konvencijski denar za podpiranje brezposelnih članov.

Forster je predsedniški kandidat

Baltimore. — William Z. Forster je spet kandidat komunistične stranke za predsednika Združenih držav. Imenovan je bil na tukajšnjem strankinem zborovanju. James W. Ford, zamorec in stavbni delavec iz Clevelanda, O., je kandidat za podpredsednika.

Spomladanska zima

Chicago. — Pozimi smo imeli spomlad in spomladi imamo zimo. V kolodarju je prišla spomlad zadnje nedelje. Mrzlo, sneženo vreme je z nami že par tednov in v noči od nedelje na ponedeljek je zapadel svez sneg. Vremenski prerok pravi, da ta leden se še ni nadejati spomladanskega vremena.

38 stavk pred departmentom dela

Washington, D. C. — Vladi department za delo je imel do 19. marca pred seboj 38 stavk po vsaj delci za rešitev. Poleg tega je 40 drugih sporov, ki še niso dosegli stadija stavke.

Primer iz nove vrste tovarne v Nizemem Novgorodu v Rusiji. Mladi delavci se zgrinjajo okoli tovarnika Abramoviča, bivšega svinega delavca v Detroitu, ki jim razkazuje nove naprave, ki so jo pravkar dobili v tovarni.

Ivan Jontes

V DOLINI IZGUBLJENCEV

"Kaj pa vidva, dečka? Novo obleko? Pri meni dobita dobro blago in poceni, takorekoč zastoj."

Mate se je zadirno obregnil ob starca: "Hudič, sam nosi svoje obleke! Midva ne kupujeva, marveč prodajava."

"Prodajata?" je začel menčati z rokami Žid. "Kaj pa?"

"Tofe suknjo," je Mate pokazal Albertovo suknjo. "Skoro nova, jeseni jo je kupil. Niti ne pozna se ji, da bi bila že nošena."

"Hm, hm, ne vem..." je prestopal Žid z noge na nogo ter napravil resen zamišljen obraz. "Stabi časi, ljudje ne kupujejo in zalogo imam veliko... In sezona za suknje bo kmalu v kraju... Ne vem... Hmmm..."

Mate je hladno-jezno premeril s pogledom Žida, ki je s pohlepnim pogledom otipaval Albertovo suknjo.

"Kakor hočete! Silila vas ne bova — nisva ukrala! Pojdiva, Albert!"

"Počakajta, počakajta, saj nisem rekel, da ne bom kupil suknje!" se je preplašil stari barantac. "Ne bodita vendar tako neučakana. Človek mora vendar ponujeno blago pregledati predno kupi. Kar tako na slepo ne morem kupovati."

"Le nikar toliko besedičenja," se je nejevoljen ustavil Mate. "Ce mislite kupiti — kupite, ako ne greva dalje!"

"Le ne tako nestrpno, dečka, počasi se daleč pride," je menčal Žid ter začel pretipavati Albertovo suknjo. Albertu je bilo pri tem strašno zoporno in če bi želodec ne bil tako vztrajno krulil, bi bil zbežal ven; tako pa je ostal in žalosten premišljeval, kaj bi rekli njegovi znanci v domači vasi, če bi videli, kako prodaja suknjo s sebo.

"Koliko hočeta?" je končno vprašal trgovec. "Koliko daš?" je hotel vedeti Mate.

"Več kot šestdeset ni vredna. Za sedemdeset jo bom težko prodal in zastoj se ne morem ukvarjati s prodajanjem."

"Albert, greva!"

Albera je bil pripravljen oditi dalje, toda Žid ju ni maral izpustiti iz rok.

"Kako sta čudna! Počakajta vendar, da se domenimo. Kolkpa hočeta?"

"Dve sto," je dejal Mate.

Žid se je prijel z rokami za glavo ter obupno zastokal: "Dve sto! Kaj sta znorela! Dve sto za ponošeno suknjo! Osemdeset je preveč, vendar vama dam toliko, čeprav napravim izgubo, ker vidim, da sta potrebna."

"Prihrani svojo dobroto za druge," ga je pikro zbudel Mate. "Pojdiva, Albert."

Žida je začel lomiti krč. "Počakajta, dam devetdeset — dam sto! Več ne morem dati, bog ve, da ne morem! Vidva me hočeta uničiti!"

"Sto osemdeset," se je oglašil Mate že pri vratih.

"Ne morem, bog ve, da ne morem! Sto deset, več ne morem dati!"

"Pa nič! Drugje bova lahko toliko dobila." Mate je prijel za kljuko.

Žid ga je zgrabil za rokav. "Sto dvajset! Pomislita, toliko denarja, za staro ponošeno suknjo!"

Albertu je bilo, ko da hudiči barantajo za njegovo dušo in začel se je pomikati proti vratom, da bi zbežal. Toda tudi njega je zgrabil za obleko stari, ki je vedel, da bi napravil dobro kupčijo, tudi če bi dal za suknjo toliko, kolikor je zahteval neizprosn Mate.

"Počakajta, dam sto pet in dvajset!"

"Sto sedemdeset!"

"Sto trideset, več res ne morem dati!" Prodala sta jo za sto petdeset dinarjev, ki jih je Žid odšel Albertu s tresočimi prsti.

Na cesti sta se Albert in Mate ustavila ter se oddahnila.

"Trd je, hudič stari!" je menil Mate. "Kdo drugi bi ga ne bil tako omečil. Ampak jaz ga že poznam — on je tudi mene slekkel... Seveda, takrat ga nisem poznal in sem dobil za vso kožo komaj toliko, kot ti samo za suknjo. Hudič!"

Albert je zavihal ovrtnik svojega suknjica, kajti hladna sapa je vlekla ter se obrnil k Mateju:

"Kam zdaj? Jaz sem lačen."

"Jaz tudi. Lahko bi šla v kakšen izkub, kjer je cenejša, ampak še bolje bi bilo, če bi stopila tja preko v onole trgovino mesnih izdelkov, kjer za mal denar lahko dobiva precej mesa — veš tistih obrezkov od sunk, salame in podobnih stvari. Potem bi si kupila še štruco kruha, nakar lahko grevo v kino, kjer bova lepo na toplim pojedla, kar boš kupil in še zabavala se bova povrh. In za par dinarjev cigarete kupi, bova kadila. Tako prideva skozi najcenejša."

Albert je bil zadovoljen s tovariševim predlogom; stopila sta v trgovino preko ceste ter se založila z odrezki in kruhom. Nato ga je Mate vodil v kino, ki je bil popoldne skoro popolnoma prazen; jedva kakih štirideset ljudi je bilo v veliki dvorani.

Na platnu se je odigravala ljubzenska drama ljudi, ki so bili rojeni v izobilju in nikdar niso poznali skrbi, kje dobiti kaj za prazen želodec. Po krasnih dvoranhah so se sprehajali in presiti vzdihovali za ljubzenskimi naaladami. Mize, h katerim so se vsedali, so se šibile pod težo izbranih jedil in pijač in sluge v krasnih livrehah so jim stregle na mig.

Albert ni gledal tega, on je hlastno požiral kruh in mešanico mesnih odrezkov. Mate pa je jedel in gledal. Ko je Albert napolnil svoj želodec, se je zadovoljno pretegnil, češ, tako je bolje, nato je tudi on začel zasledovati potek igre na platnu.

"Ti, Mate, kaj pa delajo takile ljudje, a kakšnim delom si zaslužijo vse to izobilje?"

"Z lenobo. Kdor dela, je revež."

"Čudno! Praviš, da nič ne delajo in vendar imajo vsega preveč. Zgolj neumnosti uganjajo, pa jim ničesar ne primanjkuje! Kako to?"

"Molči, čvekač!" ga je nejevoljen prekinil Mate, ker ga je motil pri gledanju. "Sam boš prišel na to, zakaj je tako. Znaš je treba..."

Albert je umolknil in gledal in premišljeval, zakaj imajo nekateri ljudje vsega preveč, drugi pa nič. Do zaključka pa ni prišel. Tudi njega je začela zanimati lepa, sentimentalna zgodba nesrečnega zaljubljenca, ki se je valjal po mehkih zofah, kadil ko Turek, pil in vzdihoval in jokal, da bi se še kamnu zasmilil. In ko je končno našel dopadajenje v očeh svoje lepe izvoljenke ter jo smel objeti in poljubiti, se je celo Albert oddahnil, kajti lepi film ga je bil že uspaval in vprašanja, ki so ga preje mučila, so se nekam izgubila.

"Lepo je bilo," je menil potem, ko sta prišla ven.

"Ah, kaj!" se je obregnil Mate. "To vse skupaj ni nič, prava oslarija."

"Zakaj si šel pa noter?"

"Z nečim se mora človek omotiti... Če bi imel denar, bi šel pit, pa sem suh. In tvoj denar morava obrniti za kruh..."

(Dalje priložnja.)

da tvoja mati, predno je umrla..."

Jecanje, ki so ga le težko dotlej zadrževali, prekine očetove besede. Oče, sam pretresen do dna, ni mogel naprej. Vstane, suns s suho kretnjo stol in zbeži iz sobe. Ana Marija preplašena poteče za njim, tako tudi dečka.

Alda ostane sama. Popade jo trepet. Nenadna samotja, ki se je okrog nje razlila, jo polni z občutjem strahu. Sama! Pa končno — kaj je rekla? Uprla se je podločnosti. Povedala jim je svojo pravico po svobodi in samostojnosti, kar si je dobila z delom. Njeni so — nazadnjaki, ker ji branijo. Morala bi jih navaditi na nove ideje, iztrgati jim stare predsodke! Kaj bi se torej žalostila nad njihovimi nasprotovanji! Prav res, neizbežno je bilo, da tega še danes niso mogli prenesti, a navadili se bodo. Prav sem napravila...

Opogumljena nad temi razmišljanji jame večerjati.

"Same muhe," se tolaži, da bi zmagala zadnje oklevanje in pekočo muko, ki se je zadirala v srce, "to bodo preboleli! Pa če oni radi takih norosti puščajo večerjo, jaz tega prav gotovo ne bom napravila. Pozitivna sem. K vragu!"

Vzame v roko skledo in začne zajemati, kar je ostalo, v krožnik; kar začuti, da ji je zdrsnila z rok... Zaman jo skuša prestreči. Udari na mizni okrajek, prevrne se in pade na tla, kjer se razleti v tisoč koscev.

Alda okamen. Nič ne ve, kaj bi. Srce ji prevzame grenka bol. Bilo ji je, ko da ji je glavna žila počila...

Spomni se:

Skleda, ta dobra skleda je bila postavljena na mizo pred njenim rojstvom, spremljala je življenje njeno in njenih, njeno detinjstvo, njeno mladost; bila je pri vseh onih veselih obedih iz srečnih dni, ko se je srečna družinica zbirala okrog lepe, vedre mame, ki je ni več...

K mizi! — je poklical sladki glas veselo in vsi so pritekli, a blaga prikazen se je pojavila na pragu s skledo; dragi obraz se ji je malo zakadil od pare, ki se je pela v zrak; v temni vdolbini vrat je bila res ko prikazen. Tako, oh, tako je strmela v mamo, svojo sladko mamo, kadar se je smehljala svojemu veselemu gnezdecu in divjala skledo nad sredo mize...

In toliko sladkih spominov je bilo vezanih na to skledo, da mama tudi takrat, ko je družina narasla, ni imela moči zameniti jo z večjo; zakaj zdelo se ji je, da bi pomenilo zlo, če bi odstavila malo skledo, ki je osrečevala že njeno deklško mizo; oh, skledo, ki je v dolgih zimah grela ročice njenih malčkov, ki so jih prožili, da začetjo njeno toploto. To skledo so vsak večer sprejeli z milimi klicil! Ne, te male sklede niso mogli odstaviti, pa tudi takrat ne, ko je morala biti polna do vrha in pravi čudež je bil, da ni pljusnila iz nje niti kapljica.

A, ko je mati umrla, ko so večeri ostali brez njenih smehljajev, v tej žalostni praznini, ki se je po hiši razlila, je našla družina tolažbo le v tej skledi, ki je stalna na mizi; toplo in živo se je kadila; za vse je imela globok pomen.

A zdaj od te drage sklede ni ostalo nič razen črepinj. Alda buli vanje s strašno tesnobo; čuti, da so ti kosci od njenih nogah — kakor besede dolgega bolestnega razgovora, katerega ji ne morejo več izreči najdražje matereine ustnice...

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in tajnicam se tem potom naznanja, da morajo naznaniti vse spremembe naslovov članov in članic, naslove novih članov, ter imena in naslove odstopih, črtnih in izločenih članov naznaniti upravitelju Prosveta, da se lahko točno vredi imenih za polnjenje lista Prosveta. Imena in naslove, katere polnijo glavne tajnike, ostanejo tam v arhivu in jih upravitelju ne dobi. Torej je zelo važno, da vselej pošljete na našo mizo pripravljeno listo nazlov sprememb nazlov članov in članic, ki so v vaši omeni stari in novi nazlov. Upravitelju ali ljudem, da društveni tajniki in tajnice te upoštevajo. — Philip Godina, upravitelj.

In poklekne med te kosce pa jih pobožno in vestno pobira, z neko plašno nežnostjo, kakor da se dotika rok svoje matere. Siljala je tisoče strogih in dobrih besed, ki so jih ti kosci govorili in v duši se ji zvrstijo vse življenjske; v srcu ji vstajajo spomini pretepe družinske sreče. In zdelo se ji je, da se vsa občutja od detinstva naprej sestajajo v enem samem plamenu boli, žaljen, sramote in pekoče vesti...

Le tako je mogla misliti, da bi živela daleč od svojih? Kaj ni bil v tem, da jo silijo, naj bo drugačna, le izraz njihove ljubezni, skrbi in tih želje, da bi ji bilo dobro! Njen oče je svetnik. Njena dobra sestra je kakor rajna mamica. A bratca? Val najbivše nežnosti ji poplavi srce: dve pšenični glavici sta se ji prikazali v duši, kakor sta se nekoč prikazali v duši njene matere; začuti v sebi materinska občutja za to dvoje drago bitje. Mamica, da mamica bi morala biti njima, ker sta tako nedolžna, tako nesrečna...

Bridko zajoče...

Diamanti kot orodje

Uporaba diamantov je res mnogovrstna. V tehniki se uporabljajo seveda manj vredni kosi, katerih ne morejo več uporabiti kot lepoticje. Iz večjih, več karatnih kosov izdelujejo nekatere brusce; potrebni so pri izdelovanju — vlečenju čic. V ta namen izvirajo diamant na dveh nasprotnih koncih tako, da nastane zapognjen rov in skozi njega z veliko silo vlečejo žico. Valed tega dobi enakomerno debelino kakršno ji določi odprtina v diamantu. Da uporabljajo za siljene brusce ravno diamante, je popolnoma razumljivo, saj vsled svoje trdote zdrži vsak pritisk. Take brusne kamne izdelujejo s posebno iglo in tako majhne rove, da jih ni videti s prostim očesom. V zadnjem času izdelujejo na ta način tudi kovinske nitke, katere se uporabljajo pri izdelavi žarnic. Njih debelina znaša komaj 0.02 milimetra.

Velike kose nečistih in motnih diamantov uporabljajo v Kruppovih tovarnah in s njimi brusijo in stružijo topovske cevi, kakor tudi osi iz najtrdšega jekla, pri katerem odpravijo vsi kovinski noži. V zadnjem času uporabljajo v teh tovarnah na poseben način brusne diamante,

VI LAHKO IMATE

Je presenetljivo kako hitro Nuga-Tone daje moč in silo slabim ljudem. Ako so vaši otroci slabotni in istrpani, potem gotovo ne morete dobro spati ponoči, tedaj vzemite dohodito dobro zdravilo. Očistit telo bolezenskih silvic, katere slabo vse organe in vas napravi, da se počutite stari in istrpani, ko bi morali biti še močni in polni življenja. Nuga-Tone vam bo dal vse potrebno življenje, mirno in moč. Je za prodaj v lekarni. Ako ga lekarnar nima tedaj mu rečite naj ga naproši za vas od trgovca na debelo.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva ali tri člane in iz enega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse člana, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri acemstvu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list prodra za člana S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Table with 2 columns: Subscription type and Price. Includes rates for 1, 2, and 3 weeks.

SLOVENSKA NARODNA PORNNA JEDNOTA

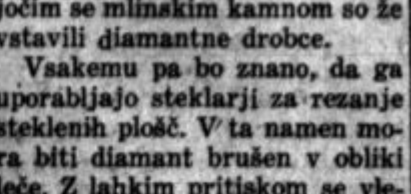
Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristit, ter potrebuje agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Veliko prednost imajo te leče v primeri s steklenimi, ker jih ne razjeda prah niti kislina. Mikroskope z diamantnimi lečami pa si lahko nabavijo le znanstveni zavodi in premožni zasebniki, kar pa je popolnoma razumljivo. Cena čistih diamantov je zelo visoka in tudi brušenje zahteva velike previdnosti kar celo še zvišuje.

Mugrie pri zoboderu. Mugrie mora k zobnemu zdravniku. "Zob mora ven! Zob mora ven!" kriči Mugrie. Zdravnik nastavi, potegne ho — ruk! Zob je zunaj. Mugrie zajavka... ah... izgrgra, izpljune, plača in gre. "All se bo jezil, ko bo videl, da ni pravega zagrabil!"

oj, ta bolečina

Te strahni "revmatične" bolečine! Kako mučno so! Nekaj pa jih ve odpraviti. Le vprašajte svojega zdravnika. Vprašajte svojega lekarnarja. Vprašajte svoje prijatelje. "SLOAN'S LINIMENT" 35c.

VI LAHKO IMATE

močne živice

Je presenetljivo kako hitro Nuga-Tone daje moč in silo slabim ljudem. Ako so vaši otroci slabotni in istrpani, potem gotovo ne morete dobro spati ponoči, tedaj vzemite dohodito dobro zdravilo. Očistit telo bolezenskih silvic, katere slabo vse organe in vas napravi, da se počutite stari in istrpani, ko bi morali biti še močni in polni življenja. Nuga-Tone vam bo dal vse potrebno življenje, mirno in moč. Je za prodaj v lekarni. Ako ga lekarnar nima tedaj mu rečite naj ga naproši za vas od trgovca na debelo.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva ali tri člane in iz enega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse člana, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri acemstvu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list prodra za člana S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena lista Prosveta je:

Table with 2 columns: Subscription type and Price. Includes rates for 1, 2, and 3 weeks.

SLOVENSKA NARODNA PORNNA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristit, ter potrebuje agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priročeno pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto \$

Form for subscription details including name, address, and payment information.

A. Vasin: RAZBITA SKLEDA

"K mizi!" pozove starejša sestra, ko nese kadečo se skledo v obednico; tam čaka miza s skledami in skromnim, a čistim jedilnim orodjem.

Na sestrin klic sta pritekla dva vitka, blede dečka, v črno oblečena, pa obstala ob svojih sadaših. Malo kasneje stopi oče, ne še star, a že siv; oči so mu udrite kakor od dolge, težke bolezn. Ob mizi izmrmra kratko molitev, na katero mu odgovorita dečka: Amen. Vsi posedejo, razen sestre, ki v tistem molku meša z veliko žlico juho.

En sedež je ostal prazen. Oče, ki mu je bila glava sklonjena in v misli zakopana, dokler se je defila juha, nenadno upre oči tja in prša:

"Alde se ni?"

"Ne še," vzdihne starejša hči. Oče nič več ne reče. Strese z glavo in nevoljno pomoči žlico v govejvo juho pa jo meša, ko da jo hladi...

Dečka molče jesta; nagnjena vsak nad svoj krožnik, zajemata z nekakimi ritmičnimi, melanholičnimi kretnjami. Nič se ni videlo kakor pšenični lasje njihovih sklonjenih glav. Blaga svetiljkina luč nad njima je odkrivala zdaj za zdaj zait odsev. Starjša sestra ju gleda z neko otežnostjo in pozablja na juho.

V sobi se preliva nek žalostno vzdruške. Senca je gosta. Le svetiljka, ki v majhnem krogu osvetljuje mizo, jo razbija. Zdi se, da v tej senci nekdo bedi; in da je vse z neko sladko vezjo povezano v nevidno osebo...

Nenadno zapoje zvonec z močnim zapovedniškim glasom. Čuti se nestrpno neke mlade energične roke. Vsi okrog mize se zdržejo. Starejša sestra vstane, toda eden od bratcev mnogo hitreje odmakne stolec in skoči k vratom.

"Dober večer!" pozdravi živ, jasen glas.

"Dober večer!" odgovorita malčka in sestra. Oče molči.

Za tem stopi v sobo dvajsetletna deklica, tudi v črni, toda s posebno eleganco. Bučno sede na prazno mesto, ropoče z orodjem, ko izbira žlico, katero upusti nervozno na tla. Vzame vrč z vodo, naliva v čašo, pa bruši rob od rob, da zveni. Izpije in odloži čašo. Potem vpre oči v očeta:

"Glejte, vracam se, a vi mi niti ne odzdravite! Lepo me sprejemate! Kak užitek — živeti v taki družini!"

Oče dvigne glavo in se zagleda v hčer v silni bolečini:

"Ti misliš, da si vredna našega odzdrava?" vpraša rezko.

"Pa kaj počenjam?" popade razdratena hči. "Delam ves dan zaprta v temen urad, ki ga dimijo cigarete mojih drugov. Pa

ko stopim na zrak in se spreho-dim malo v dobri družbi, je to-kaj? Vi pa postopate s menoj kakor... No, dovolj mi je! Zraslo mi je že vse preko glave; tu ne ostanem več. Hočem zraka, luči, veselja, življenja! Ta žalost me ubija, a vaše ponašanje me žali, vaši predsodki me vežejo, dajvijo, mučijo, razumete to?! Naprej ne gre več. Zasluzim toliko, da lahko živim, kjer hočem, pri komer hočem, pa radostno pričakana, češčena, obsuta z nežnostmi, ne pa, kakor da..."

"Ali ti tu ni dobro?" — jo prekine starejša hči, "kaj se ne trudim, da bi storila vse, kar se da?"

"Da, da," pritrđita malčka, "ti si hudobna, Alda. Vidiš, kako si zhalostila Ano Marijo?"

In oba stopita s stocev, približata se starejši sestri pa jo obspigavata z ljubeznijo.

Alda ostane brez besed. Vidi, da je jako predaleč odšla in vmolkne.

Medtem Ana Marija skrjuje lice v dlani in se ne gane. Ljubeznosti bratcev ni uspelo, da jo vmiri.

Oče jo pogleda z najnežnejšim občutjem ljubezni. Za tem se obrne k Aldi in strogo, s tihimi, miznimi besedami ji govori:

"To znaš napraviti, to! Komaj si vstopila, že nas vlečeš v sloj svojih podlih preprirov. Alda, spomni se... spomni se,

Advertisement for TISKARNA S. N. P. J. featuring contact information, subscription rates, and printer details.